29 · ՄԱՐՏ 1847 — ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ · ԹԻՒ 40 — ՀԷՊԻԼ ԱԽԸՐ · ՌՃԽԳ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ · ԱԶԳԱՅԻՆ · ԾԱՆՕՒՑԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ Ղրշ 100
Վեցամսեայ » » » 52 1/2
Պօլսէն դուրս գացած Լրագիրներուն Փոստային ծախքը առնողին վրայ է։
Այս Լրագիրը ամէն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի։

Իր շահին համար լուր մը հրատարակելուզողը պիտի վճարէ տողին 40 փարայ։
Նորատիպ գրոց ծանուցումը ձրի է։
Դուրսէն եկած նամակներուն Փոստային ծախքը խրկողը պիտի վճարէ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՕԼԻՍ 29 ՄԱՐՏ

Մեծազօր տէրութեան սահմանները հաստատուած ֆարանֆինաներուն ազէկ կարգադրութեամբը և պատշաճաւոր կառավարութեամբը՝ վախցուած հիւանդութիւններէն մեծազօր տէրութեան երկիրն ալ ազատ մնացած է աստուծոյ ողորմութեամբը, Եւրոպայի երկիրներուն պէս. մինչեւ անգամ Եւրոպայի տէրութիւններն ալ Օսմանեան տէրութիւն ֆարանֆինաներուն վրայ ապահովութիւն ստացած ըլլալնին, թէպէտ այս ապահովութիւնս ստանալով առաջ այն սահմանները գնացած նաւերը և ճանապարհորդները որոշեալ ժամանակ մը սահմանագլուխը ֆարանֆինան կ'ըսպասէին. և ասով վաճառականութեան գործերուն մեծս ալ կը պատահէր, բայց հիմա այս ապահովութիւնս ըլլալով՝ այդ վնասներուն ալ առաջը առնուած է։ Ադրիայի տէրութիւնը Օսմանեան տէրութեան հետ սահմանակից եղած տեղերէն ֆարանֆինաները բոլորովին վերցնելու պէս բան մը ըրաւ. ապեալ կարգադրական գրեր հրատարակեց և ամէն տեղ խրկեց, որ տաճկի տէրութեան սահմանէն եկող թէ ապրանք և թէ մարդ՝ ֆարանֆինայի համար սահմանադրելիքը երկար ատեն չի մնայ. ապահով և անկասկած երկրէ մը եկածի պէս ուղղակի ներս առնուի և երթալու տեղը երթայ։ Տաճկի տէրութեան նաւերուն և վաճառականներուն վրայօք Եւրոպայի ուրիշ տէրութիւններուն ըրած կարգադրութիւններն ալ ասկէց առաջ հրատարակված լրագիրներնուս մէկուն մէջ գրուած է։

—Մեծազօր տէրութեան Ֆէրիպէի իշխանը ըսուած դպրատանը մէջ արապերէն լեզուին դասատուութեանը ընդհանուր տեսուչ և հոգաբարձու կարգեցաւ Ֆ-Փէրրի Հիւսէին Միւշտի էֆէնտին, որ նաղրը անուամբ, որ մեծազօր տէրութեան մէջ դպրատանց բարեկարգութեանը վերաբերեալ նոր պաշտօն մըն է. և այս պաշտօնս ակղենաւորութիւն ընելու՝ և անոր յատկացած գործերը կարգի դնելու համար յիշեալ Միւշտի էֆէնտիէն զատ մէկ ուրիշ յարմար անձ մը գտնելը դիւրին բան չէր. որովհետեւ այս իմաստուն անձս շատ ատենէ ի վեր այս լեզուին դասատուութեանը մէջ յաջողակութիւն և ջանք մը ցոյց տուեր էր անանկ որ, ուրիշ դասատուներուն ալ ազէկ դաս տալու և աշակերտ հայցնելու ճամբան կրնար սորվեցընել։

—Վ սեմափառ Վալիսէ սուլթանին ծախիւքը շինուած Էէնի պաղչէի հասարակաց հիւանդանոցին կը յորդ մզկիթը «Էլմիին ըսուած մզկիթներուն կարգը անցնելով՝ այն մզկիթներուն քարոզիչները (վաիզները) որովհետեւ աստիճանաւ և պատուով հասարակ մզկիթներուն քարոզիչներէն վեր են, յիշեալ մզկիթին համար ալ անանկ քարոզիչ մը ընտրել պէտք եղաւ որ «Էլմիին մզկիթի քարոզիչներուն բարձր աստիճանին արժանաւոր անձն մը ըլլայ։ Մեծ դենպեսին (շէյխ—իւլ—իսլամին) առաջը այս գործս և պաշտօնս բաւականութիւն ունեցող անձանցը մէջ քննութիւն ըլլալով՝ Սիւլէյման Խիւլիւսի էֆէնտին ուրիշներէն աւելի յարմար գտնուելը՝ մեծ դենպեսը իր գրովը մեծազօր Ինքնակալին իմացուց. որ արքունի հրովարտակաւ՝ «Էլմիին մզկիթներու քարոզիչի աստիճանաւ յիշեալ հիւանդանոցի մզկիթին քարոզիչ անուանեց։

—Աւաջկուց կարգադրուած էր որ տէրութեան մեծամեծ նախարարներուն տեսութեան համար երթալու մարդիկը անոնց պաշտօնին տեղը չերթան այլ ամէն մէկուն առանձին տունը երթան երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը առտուանց։ Յամենակ անցնելով այս կարգադրութիւնս խափանածի պէս ըլլալով՝ հարկ եղած է հիմա նոյն կարգը նորէն հաստատել և մեծազօր տէրութեան լրագրին միջոցով ամէնուն հրատարակելով ծանուցում տրուած է որ, ով որ Երկուշաբթիէ և հինգշաբթիէ զատ օր նախարարաց մէկուն տունը երթայ. կամ տունը երթալու վայելուչ բանով մը անոնց պաշտօնին տեղը երթայ նէ՝ տէրութեան կարգադրութեանը հակառակը ըրած ըլլալով կը վնասի։

—Մեծազօր տէրութեան ֆաէթիի վաէյէ լրագիրը մինչեւ հիմա շաբաթ օրերը հրատարակվելուն համար՝ նոյն լրագրին գրաշարները և ուրիշ գործակալները ուրբաթ օրերն ալ աշխատելու կը պարտաւորէին. որով պարապոյ օր չէին կրնար ունենալ. քանզի ինչպէս որ յայտնի է՝ տաճկերներուն պարապոյ օրը ուրբաթ օրերն է և նոյն լրագրին աշխատողներն ալ տաճկի են։ Ընոր համար արքունի բարձր հրամանաւ կարգադրեցաւ, որ ասկէց եռաքը նոյն լրագիրը հինգշաբթի օրերը հրատարակվի. որով ուրբաթ օրերը ազատ կը մնայ։

—Ֆիլէմենկի տէրութեան կողմանէ Պ. Մուլերուս անուն ազնուականը Կոստանդնուպօլիս դեսպան եկաւ։

Հռոմայու քահանայապետին կողմէն ալ մէկ բարձրաստիճան կարդինալ մը նոյնպէս դեսպանութեամբ գալու ըլլալը՝ մեծազօր տէրութեան ֆաէթիի վաէյէ օրագիրը կը ծանուցանէ։

—Թօփհանէի սահմանները աղաճ ալէրը ըսուած տեղը մէկ էլմաս ծաղիկ մը գտնուեր է. և Թօփհանէի Բօմրու-օպասին ձգուած է յաւանդ. ովքինն է նէ կրնայ այն տեղը երթալ և իրենն ըլլալը ստուգելով առնել։

—Մարտի 3 երկուշաբթի ըսնալու գիշերը կէս գիշերէն մէկ ժամ 25 րոպէ ետքը Իզմիր քաղաքը սաստիկ շարժ մը եղեր է. շարժը անցնելէն ետքը գետնին տակէն մէկ խորունկէն եկած ձայն մը կը լսուէր հովի ձայնի պէս։ Այն ձայնին վրայ նայն գիշերը ցընցում մըն ալ կ'ըլլայ, բայց առաջին անգամն թեթեւ։ Երկուշաբթի առաւօտուն շարժը մէկ մըն ալ կը կրկնուի. բայց առաջկուց եղած երկու անգամէն ալ թեթեւ։ Գոհութիւն աստուծոյ. այս երեք անգամի շարժերուն մէկէն ալ մարդու վնաս հասած չէ։ Ասոնք պատմելէն ետքը մեծազօր տէրութեան ֆաէթիի վաէյէ օրագիրը, կ'ըսէ. փորձուած է որ՝ Իզմիր քաղաքը սովորաբար երկար ատեն անձրեւ չի գալէն ետքը շատկէկ անձրեւ գալու ըլլայ նէ՝ շարժ կը պատճառի։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂԴԻԱ. Դատաստանական գործոց կալեդ փէ դրիպ-ոյ անուն լրագրէն առնելով Լի-նիվէր լրագիրը կը պատմէ։

«Մէկ տարտամ ձայն մը եղած տարածված է որ՝ քաղաքական յանցանքներու համար այս օրերս շատ մարդիկ կը բռնուին և բանտը կը դրուին կոր. քանի մը մարդու անուններ ալ կան հասարակութիւնը բերանը, որպէս թէ այն մարդիկն ալ բռնուողներուն մէջն են. և ասոնք անանկ մարդիկ են որ հասարակապետութիւն ուզողներուն կուսակից ըլլալնուն համար ասկէց առաջ ալ դատաստանի քաշված, և անով անուններին հասարակութեան ճանչցուցած են։ Քաղաքական նիւթոց վրայ գրող օրագիր մըն ալ այս համբաւս ստուգել կը ցրցընէ, քաղաքին արուարձաններուն մէջ ասանկ պատճառի մը համար քանի մը մարդոց բռնուիլը պատմելով։

«Մեր առած տեղեկութիւններէս սորվածնիս այս է, որ յիրաւի տասն և հինգ հոգիի չափ մարդիկ բռնուած են այլ և այլ յանցանքներով, բայց ամէնուն վրայ դրուած յանցանքն ալ ծանր բաներ են։ Այս մարդիկս ամէնն ալ հասարակապետութիւն ուզողներուն կողմէն են. և ֆոֆ-նիպ ըսուած փիլիսոփայական աղանդաւորներուն գիրքերը կարդալով խելքերնին փախեր և դատուծին աւրեր է. և շատը ոգէտ մարդիկ են. որ մասնաւոր մէկ ընկերութիւնք կընկէ առնել։ Գողութիւնը ասոնց մէջ մոլութիւն չի սեպվիր։ Պանաւանդ, թշնամի ձեռքէ աւար յափշտակածի պէս կը պարծին ալ. և զիրենք մահուան վտանգի մէջ անգամ կը ձգեն, այս պարծանքս ասանալու համար։

Էսքիմացիներուն կեանքը, ամէն վայրենի մարդոց կեանքին պէս, մեքենայի նման միօրինակ կը բանի կ'անցնի կ'երթայ։ Դանիքները ինչպէս տպրեցան նէ՝ ինքն ալ նոյն կերպէն զատուել և ապրելու ուրիշ կերպ մը մտածել չունի. անոնք ինչպէս եկեր գացեր են նէ՝ ինքն ալ անանկ եկեր է և անանկ կ'երթայ։ Անոնցմէ ոչ էվել գիտէ և ոչ պակաս. և գիտնալու ալ փափաք չունի։ Ամենով վայրենի մարդը փորձէն զատ իրեն առաջնորդ չունենալով, իր խելքը միտքը բաղդատելն առ նոր կը հոգնեցընէ, որ իրեն նախնիներուն շինածին ամէն կերպով նը մանը չնիկ։ Այս ունակացեալ սովորութենէն հեռանալին իրենց կորստեան պատճառ պիտի ըլլայ. և կարելի է որ քաղաքական կրթութիւնն ալ ասոնց պիտի չի յարմարի, գէշ պիտի բերէ։

Այս պատմութիւնս ընողն է Պ. Քաշէվարօֆ, որ նաւուղղնելուն ընկերութեանը տեղական պաշտօն ունէր, և տասն տարիէն աւելի կեցած է Էսքիմացւոց երկիրը, և այն տեղացւոց բարուցը և սովորութեանցը ազէկ հետաքրքրութեամբ տեղկացած է։ Ուստի թէպէտ որ տեսայ ըսելով կը պատմէ նէ՝ պատմածին հաւատարմութեանը և ըստուգութեանը վրայ կասկած չունիմք, բայց իրեն մտածութիւնները և խորհրդածութիւնները փիլիսոփայական չեն. և անանկ ըլլալ ալ չեն յուսացվեր իր աստիճանը գտնուող մարդէ մը, որ գրագիտութեան վերաբերեալ պաշտօն մը չէր։

Աւելի ազէկ չէր մի ըլլար որ ասոնք ճանապարհորդութիւնին գրքերը առեւնին միայն տեսածնին գրէին. ուրիշ բանի չի խառնուէին. քան թէ անյարմար բաներ գրէին. ինչպէս է այս ճանապարհորդիս վերջին խօսքը, թէ «Այս ունակացեալ սովորութենէն հեռանալին իրենց կորստեան պատճառ պիտի ըլլայ. և կարելի է որ քաղաքական կրթութիւնն ալ ասոնց պիտի չի յարմարի, գէշ պիտի բերէ»։ Քաղաքական կրթութիւնը անկիրթ մարդուն գէշ կը բերէ ըսելը՝ Ռուսոյին ըսածին խիստ մօտ կուգայ, որ էմիլ գիրքը այս խօսքովն կ'ըսկսի. «Ամէն բան բնութեան ձեռքէն ազէկ կ'ելլէ. և մարդու ձեռք անցնելով կ'աւրուի»։ Բայց ասիկայ հաստատելու համար պէտք է առաջ հաստատել որ վայրենի վեհակէ քաղաքական կրթութեան տակ մտած ազգերը գէշցած են. և Պ. Քաշէվարօֆ չէ մտածեր որ ասիկայ հաստատելու բան չէ, և ինքն ալ չի կրնար հաստատել, ապայոյց փլտոը

---

* Տես թիւ 39։

ջուխտ մը կօշիկ, և ջուխտ մը ձեռնոց։ Ոմանք զարդի տեղ կունակին կողմը գտնիներնուն վրայէն ազուէոի կամ գայլու պոչ կը կախեն։ Ընդհանրապէս ամէնքն ալ մէկ դանակ մը, դանակ սրբցընելու մէկ քար մը, և մէկ տոպրակ մը ունին. տոպրակին մէջն է մուխի փայտերնին, ծխախոտնին և աբեթը (խաւը)։ այս տոպրակն ալ, դանակն ալ, քարը՝ն ալ գօտիէն վար կախված են։ Կնիկ մարդոց և տղոց հագուստը չափահաս երիկ մարդոց հագուստէն միայն քանի մը եվէլկէկ օյմանէով կը տարբերին։ Ոմանք մազերնին դագաթներնուն վրայէն կը կորին. և գլխնուն բոլորին ալ պակաձեւ. (ասանկ մազ կըսրել Ասիայի մէջ ալ քանի մը տեղ կայ. որով գլխուն վերէն և վարէն ածելած. միայն քիչ մը տեղը մազ կը թողուն, որ մէկ էէֆէի մը գլուխնին կապածի պէս կ'ըլլան)։ Ուրիշները մազերնին կ'երկընցընեն. մինչեւ ուսերնուն (ուսմուղներնուն) վրայ կը հասցընեն։ Կընիկ մարդիկ մազերնին երկուքի կը ճղեն, իրարի հիւսի պէս կը հիւսեն, և գլխներնուն վրայ կը փաթաթեն. ուրիշ օտար զարդ գործածել չունին։ Ասոր հակառակ. էրիկ մարդիկ իրենց գլուխը ֆէսէներով և մարգարիտով կամ բուտով (մէրճանով) կամ ոչէն անասունին կաշիէն շինուած տեսակ մը մատներով կը զարդարեն։ Երիտասարդները ասոնցմէ զատ վարի պաղուշքնին կը ծակեն. որ ֆօռ ձկան ոսկորներ կախեն անկէց վար և զուարճանան։ Այս ոսկորներուս վրայ շատ անգամ բուտ՝ կամ ուրիշ քիչ գտնուելու քարեր ալ կը հագցընեն։ Կընիկ մարդիկ հերքք կը սեպեն կղզակներնուն վրայ վերէն վար երկու կամ երեք գիծ քաշելը։

Էսքիմացիներուն զէնքերն են աղեղն, նետ, և նիզակ, կամ էէրէօ ըսված երկաթը, որ վերը պատմեցինք թէ անասուն որսալու գործիքներնուն մէկն է։ Այս էէրէօ ըսվածը երբեմն երկաթէ, և երբեմն ֆօռ ձկան ոսկորէն կը շինեն։ Շատ ազէկ նշան կ'առնեն. և ազեղը բնաքովներնուն չեն զատեր։ Ջրահի պէս բան մըն ալ ունին, որ պալենայի ոսկորէ կտրած բարակ տախտակներովը կը հիւսեն։

Էսքիմացիները խաղ կանչելն ու խաղալը կը սիրեն։ Եւ շատ անգամ առիթ ունեցայ ասոնց վայելչութիւնը և նմանական խաղերնին (բանդիմոն) տեսնելու. խաղերնին լսած ատենս ալ զուարճութիւն մը կուգար ինձի. քանզի ներդաշնակութենէ և գեղեցկութենէ բոլորովին զուրկ չէ։ Ասոնց ձեռքը տեսած մէկ հատիկ երաժշտական գործիքս եղաւ Բոմիւրէն կամ Թմբուկը, որ է փաղ. որ մէկ ցուլով (շուպուխով) մը կը զարնեն։

Սովորութիւնը անանկ է մէջերնին, որ որսորդութեան մէջ քիչ մը աւելի վարպետութիւն ունեցողները կրնան երկու, և երբեմն մինչեւ երեք կընիկ առնել։ Գողութիւնը ասոնց մէջ մոլութիւն չի սեպվիր։ Պանաւանդ, թշնամի ձեռքէ աւար յափշտակածի պէս կը պարծին ալ. և զիրենք մահուան վտանգի մէջ անգամ կը ձգեն, այս պարծանքս ասանալու համար։

Էսքիմացիներուն կեանքը, ամէն վայրենի մարդոց կեանքին պէս, մեքենայի նման միօրինակ կը բանի կ'անցնի կ'երթայ։ Դանիքները ինչպէս տպրեցան նէ՝ ինքն ալ նոյն կերպէն զատուել և ապրելու ուրիշ կերպ մը մտածել չունի. անոնք ինչպէս եկեր գացեր են նէ՝ ինքն ալ անանկ եկեր է և անանկ կ'երթայ։ Անոնցմէ ոչ էվել գիտէ և ոչ պակաս. և գիտնալու ալ փափաք չունի։ Ամենով վայրենի մարդը փորձէն զատ իրեն առաջնորդ չունենալով, իր խելքը միտքը բաղդատելն առ նոր կը հոգնեցընէ, որ իրեն նախնիներուն շինածին ամէն կերպով նը մանը չնիկ։ Այս ունակացեալ սովորութենէն հեռանալին իրենց կորստեան պատճառ պիտի ըլլայ. և կարելի է որ քաղաքական կրթութիւնն ալ ասոնց պիտի չի յարմարի, գէշ պիտի բերէ։

Քաղաքական կրթութիւնը անկիրթ մարդուն գէշ կը բերէ ըսելը՝ Ռուսոյին ըսածին խիստ մօտ կուգայ, որ էմիլ գիրքը այս խօսքովն կ'ըսկսի. «Ամէն բան բնութեան ձեռքէն ազէկ կ'ելլէ. և մարդու ձեռք անցնելով կ'աւրուի»։ Բայց ասիկայ հաստատելու համար պէտք է առաջ հաստատել որ վայրենի վեհակէ քաղաքական կրթութեան տակ մտած ազգերը գէշցած են. և Պ. Քաշէվարօֆ չէ մտածեր որ ասիկայ հաստատելու բան չէ, և ինքն ալ չի կրնար հաստատել, ապայոյց փլտոը

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ԱՄԵՐԻԿԱ։ Լ՝օնառայի օրագիրները Ամերիկայէն ըսած կուսան, որ մինչեւ յունվար 12 կը հասնի։ Այս լուրերուս մէջ ամէնէն երեւելիները՝ Մէքսիքոյի վրայօք պատմածներն են։ Մէքսիքոյի կառավարութեան ժողովին առեանը ամէնքը միաբան հաւանութիւն տուին Սանթ—Ընա ճէնէռալին այն խօսքին, որ Միացեալ Նահանգաց Դայլօր ճէնէռալին ըսեր էր թէ, մինչեւ որ Միացեալ Նահանգաց զօրքը և նաւերը Մէքսիքոյի ցամաքէն և ծովէն չի հեռանան նէ՝ հաշտութեան խօսք մտիկ ընելիք չունիմ։

Միացեալ Նահանգաց օրէնսդիր ատեանը ասոր այս խօսքս լսելով՝ և բոլոր Մէքսիքոյի կառավարութեան այս մտքիս վրայ միաբան ըլլալը հասկնալով, խորհուրդ ընել սկսան թէ ի՞նչ եղանակ և ի՞նչ ճամբայ բռնեն որ պատերազմը շարունակելու կարող ըլլան. բայց մինչեւ յիշեալ օրը բան մը չի կրցան որոշել. և կ՝երեւի որ՝ որոշեն նէ, ասոնց ուրուշածը գործադրող ատեանը շատ դժուարութիւն պիտի քաշէ պատերազմը շարունակելու համար պէտք եղած ստակը ժողվելու։

— Նիւեօրքէն Լ՝իվրբուլ հասած օրագիրները՝ մինչեւ յունվարի 4 պատահած լուրերը կը պատմեն։ Միացեալ Նահանգաց կառավարութեան ժողովը շատ հաճութիւն ունեցած չերեւիր Մէքսիքոյի դէմ եղած կռիւին պէտք եղած ծախքին օգնութիւն ընելու։ Այս ծախքերուս օգտելու համար՝ ջոյի և խահէի վրայ մասնաւոր տուրք մը ձգելու առաջարկութիւն պատրաստուած է. բայց կ՝երեւի որ այս առաջարկութիւնս պիտի չի քալէ։ Եւ այս բանիս վրայօք՝ Միացեալ Նահանգաց կառավարութեան նախագահը Պ. Բօլք, մեծ դժուարութիւններու մէջ է։

Ընդհակառակ գիտնալով դիւրաւ կը հասկընամք թէ ինչո՞ւ համար Մէքսիքոյի հասարակապետութեան նախագահ և մեծ սպարապետ Սանթ—Ընա ճէնէռալը հաշտութեան խօսք մտիկ ընել չուզեր, քանի որ Մէքսիքոյի ցամաքը ամերիկացի զինուոր, և ծովը նաւ կը գտնուի։ Աղէկ խելքը կտրած է որ, թէպէտ Միացեալ Նահանգաց զօրքը մինչեւ հիմայ աղէկ թաղ են, բայց այս յաղթութեամբս ալ երկար առնն պիտի չի կրնան դիմանալ, և մէքսիքացիք չէ՞ թէ պատերազմը յաղթելով՝ այլ պատերազմէ փախչելով և բանը երկընցընելով պիտի վաստակին։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ։ Ինդճապի կողմերը կռիւը դադարած է, և առ այժմ հանդարտութիւն կը տիրէ։ Կ՝ըսեն որ՝ Ինկիլեզը զօրքը այս շաբթու Լահօրէն ճամբայ պիտի ելլէ։ (Օրագիրը դեկտեմբեր 15 ին հրատարակված է Պոմպայի քաղաքը)։ Կ՝ըսեն որ՝ Մայրաքաղաքէն երկու երեք օրվան ճամբայ հեռանայ նէ՝ հոն քիչ մը կենան պիտի, Ֆերոզբուռ մը նեղելին առաջ. որպէս զի իմանան թէ իրենք այն քաղաքէն հեռանալէն ետքը քաղաքը ի՞նչ վիճակի մէջ կը մնանէ։ Հաւանելի է թէ՝ ասկէց քիչ մը ատեն ետքը բաւական զօրք պիտի գան սահմանագլուխ տեղերը պահպանեն, որ այն տեղացիները նորէն խըռովութիւն հանելու չի համարձակին։ Առաջուց կարծիք կար, և ետքը ստուգուեցաւ, որ Լահօրի ազգատեսակ Լալա—Սինկ իշխանը, և Բեաշմիրի ազգատամբութիւնը գլուխ եղող շէյխ Իմամէտտինը խօսքերնին մէկ ըրած են եղեր, որ Կուլսպ—Սինկին թող չի տան իրեն նոր իշխանութիւնը ժառանգելու։ Թէ որ ասոնց այս մտքիս վրայ միաբանութիւնը շարունակուի նէ՝ հաշտութեան և խաղաղութեան գործը աւելի կը ծանրանայ և կ՝ուշանայ։

— Պոմպէյ Թայմզ օրագիրին յունվար 2 հրատարակուած թերթը՝ Ինդճապի կառավարութեան վրայօք մէկ երեւելի փոփոխութիւն մը եղած կը պատմէ։ Լալ—Սինկ փոխարքային համար ոտուգեցաւ որ Բեաշմիրի ազգատամբներուն հետ կամակից է եղեր. ուստի դատաստանի քաշվեցաւ։ Դատողներուն կէսը այն տեղի Սիխ ըսուած հնդիկներէն, և կէսը Ինկիլեզ զինուորական հրամանատարներ էին. որ այս փոխարքային դատաստան և մահուան ըլլալը ոտուգված վճռեցին։ Այս վճռոյս վրայ Լալ—Սինկը իշխանութենէ զրկուեցաւ. պահապան զօրաց յանձնուեցաւ որ Հնդկաստանի ընդհանուր կառավարութիւն երկիրը տանին։ Լահօրի կառավարութիւնը քանի մը գլխաւոր մարդոց խորհրդակցութեանը յանձնուեցաւ. որ քանի մը տարուամ իսօքերէն և առաջարկութիւններէն ետքը որոշակի առաջարկածնին այս եղաւ, որ մինչեւ երկրին Թագաւորութեանը օրինաւոր ժառանգ Տուլեբ—Սինկը մեծնայ նէ, որ տակաւին եօթն տարեկան է, տան հազար զօրք կենան այն երկիրը պահպանելու, և մէկ գործակալ մը դրուի որ փոխարքայութեան յատկացած գործքերը կատարէ։ Այս 10,000 պահապան զօրաց համար ըլլալու ծախքը Լահօրի կառավարութիւնը պիտի վճարէ։

ԱՖՐԻԿԷ։ Այս երկրէս առնուած լուրերը մինչեւ դեկտեմբեր 5 կը հասնին. և ասոնց նայելով կ՝երեւի որ, շատ չանցնիր այս դատաստիս մէջ կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ։ Գաֆիրերը գրեթէ ամէնն ալ հնազանդութեան տակ կը մնանին կոր։ Կայ.բա երկրին մէկ մասը Ինկիլեզի իշխանութեան տակ պիտի մնանէ. և Ինկիլեզները Բէչ գետին բերանէն մինչեւ աղբիւրը գտնուած երկիրներուն պիտի տիրեն։

ՈՎԿԻԱՆԻԱ։ Սենոմիչ կղզիներուն թագաւորը իր թագաւորութեանը համար ահմանագրական կառավարութեան օրէնքները ընդունեց. որ տակաւին Եւրոպայի շատ թագաւորներ չեն ընդունած. և Ֆռանսա ալ դեսպան խրկեց Պ. Լամ Լուարա հարուստ վաճառականը, որ առաջուց ալ Ֆռանսայի հետ առուտուր ունէր։

ԱՅԳԱՅԻՆ

Թիւ 23 լրագրովնիս իմացուցած էինք որ Պիլկիական աշխարհի հայազգի բնակիչներուն մէջ լուսաւորութիւն մտցուներու համար Ռուբինեանց անուն ընկերութիւն մը հաստատեցաւ ազգասէր Մատթէոս սրբազան պատրիարքի ջանիւրը. հիմա ուրախ սրտիւ կ՝իմացուցնենք մեր յարգի ընթերցողներուն որ այս ընկերութիւնը իւր շատ առաջ երթալուն յայս կուսաց մեզի, որովհետեւ օր աւուր իւր բաժանորդներուն թիւը կ՝եւելնայ և արդէն քանի մը տեղ դպրոցներ ալ բացեր են թէ արու ազգայ և թէ աղջկանց. մանաւանդ Միքայէլ սրբազան Կաթուղիկոս հայրերնիս ալ մեծ խնամք՝ և հոգ կը տանի կոր իւր հոգեւոր իշխանութիւնը ներքեւը գտնուող սրդուց կրթութիւնը որուն վրայ են Օէյթունի մէջ երեք տարիէ ի վեր հաստատուած մէկ քանի դպրոցները որոնց ամէն մասամբ տեսչութիւն ալ ակնեցի գիտնական Յօհաննէս վարդապետին յանձնուած ըլլալով՝ այն տեղէն նոր հոս եկող հաւատարիմ անձինքներէ ստուգեցինք որ այն դպրոցներուն մէջ արդէն երեսունի չափ ալ քերականութիւնը կատարեալ սորվող աշակերտներ կը գտնուին եղեր։

Հանգուցեալ ազգասէր Լուսաւորչեան Պետրոս ամիրայի փափաքը միշտ այն էր որ ազգը ամէն տեղ դպրոցներ ունենայ, անոնց միջոցաւը լուսաւորուի՝ երջանկանայ. ուստի անոր հարազատ ժառանգները լսելնուն պէս Ռուբինեանց ընկերութեան հաստատուիլը խսկոյն Պոլիս անոր գանձապետ կարգուող արդար Աբրահամ Մանուկ աղային վրայ հաղար ղուռուշ խաւրեր են յիշեալ ընկերութեան նպաստամատոյց ըլլալու համար։ Կը յուսամք որ ասանկ ամենահարկաւոր ընկերութեան մը բաժանորդ գըրուելու դեռ շատ փափաքողներ կան ազգիս մէջ։

— Երբեմն երբեմն կը լսէինք որ Ռուսաստանի մէջ գտնուող հայազգի երիտասարդներուն շատը մայրենի գեղեցիկ լեզուներն երեսէ ձգելով ռուսերէնին մինակ յարգութիւն տալու սկսած են և այս լեզուով իրարու հետ խօսելը փառք մը համարած են իրենց։ Այս սովորութիւնը կամ լաւ եւս ըսել այս մոլութիւնը բոլոր Ռուսաստանի հայոց մէջ տարածելով օր մըն ալ հայերէնը գլխովին մէջերնուն վերնալուն երկիւղը արդարև պատեր էր սրտերնիս և մեծ ցաւ եղած էր մեզի այս բանը։ Այլ քիչ քիչ երկիւղիս կը փարատի կոր քանի որ կը լսեմք Ներսէս Սրբազան Թահանայապետին անխոնջ աշխատութիւնը բանեցուցած կերպ կերպ միջոցները հայերէն լեզուին ծաղկուելուն համար թէ գրաբար և թէ աշխարհաբար։ Սրբազանին այս ազգասիրական դիտաւորութեանը կը տեսնամք որ միշտ կ՝օգնէ նաև Տփխիսու Կովկաս անուն հայերէն պատուական օրաթերթը թէ իւր լեզուն օր աւուր գեղեցկացուցանելով՝ թէ հայերէնի սէր ձգող հայազգի ուսումնասէր երիտասարդներուն յարգը առուելագոյն ճանչնալով, ինչպէս որ տարուս եօթներորդ թիւը մեծ ուրախութիւն կը ցընուցնէ արժանապատիւ պարօն Դաւիթ Յարութիւնեան Ռօսոմէան հայազգի գիտնական երիտասարդին հայերէնի հետեւելուն և կատարեալ սորվելուն այս լեզուն, թէև՝ ի մանկութենէ անտի Ռուս դպրոցներու մէջ անցուցեր է իւր ժամանակը բժշկականութիւն սորվելու համար։

Ահա Կովկասի խօսքերը այն երիտասարդին վրայ։

«Տփխիսեցի հայազգի Դաւիթ Յարութիւնեան Ռօսոմէան զինի ուսանելոյ ստացեն Հայ և Ռուս լեզուաց՝ դիմեալ ի մայրաքաղաքն Մոսկով եմուտ յարքունի համալսարանն բժշկականութեան, ուր կրթեալ ընտիր յայն կենցաղօգուտ արհեստքաջ հանդիսացաւ յընդհանրական հարցաքննութեան, վասն որոյ արժանացեալ ստոյիճանի համաձայն իւրում կոչման ի 1841 ամի վերադարձաւ յիւր հայրենիս և կարգեցաւ նահանգական բժիշկ ի Բաքու։ Այս հայրենասէր երիտասարդ անմոռաց պահեալ ի մտի զհայրենի բարբառ իւր և զդպրութիւն (զոր ոմանք յերիտասարդաց յարելոց յայլ ազգս իւրեք պաշտօնիս ամօթ համարին) հանապազօր ցանկայ ընթերցանութեամբ զանազան մատենից կատարելագործել զինքն ի դիտութեան իւրում հայրենի բարբառոյ։ Եւ ահա յայտնցոյց ոյնմ՝ մէջ յաղթեալ ի բազում զբաղանաց իւրոց, զոր կուռեալ է ի վերայ նորա բժշկական պաշտօն իւր՝ մանրախոյզ հետազօտութեամբ գրեալ զանազանութիւն Բաքուայ քաղաքի առաքեալ է առ մեզ հրատարակել զայն ի ձեռն լրագրոյս[1]։ Ընդ այսպիսի վաստակ ազնուական բժշկին Ռօսոմէան բերկրեալ մեր ի սիրտ և ի հոգի հրատարակել արժան դատեցաք զայն, ըստ օրինակի օգտակար յօդուածոց հայրենասէր Սամուէլ բժշկի Բատամեան Տըփխիսեցւոյ, հրատարակելոց ի մէնք, յուսալով թէ և այլ համազգի ատաղձանաւորք մեր հետեւելով շաւղաց սոցա, փայթ կալցին հետեւիլ ընթերցանութեան և գրութեան հայրենի լեզուի իւրեանց, դիտելով հաւատեաւ թէ «որ անարգէ զհայրենի իւր բարբառ, զազգն ողջոյն անարգէ, և որ զազգն անարգէ՝ արժանի է ամենայն անարգանաց»։

Դանի որ Սրբազան Թահանայապետիս կ՝աշխատի որ հայերէնը օր աւուր սիրելի ընէ իւր ազգին, և յիշեալ ազգասէր օրագիրն ալ անոր աշխատակից կ՝ըլլայ. ասով անտարակոյս Ռուսաստանի հայոց մէջ շատ չերթար հայերէն չգիտցող մարդ չի գտնուիր։

— Մեր յարգի բարեկամներէն մէկը հետեւեալ նամակս հրատարակել աղաչեց լրագրոյս միջոցաւը։

«Յարգամիտ և արժանապատիւ տեարք։

«Աղդօգուտ և արժանայարգ Համազգեաց ընկերութեան մարտ 22 թուականին հանած տարեկան ցուցակին մէջ կը կարդացուի թէ՝ Տէրտէր Ս. Ամատունը 1847 մարտի մէջէն էրէբունիներուն հանդէս էր անդամագրուինէն. բայց ինչ պատճառով հանած ըլլալը ամենեւին չծանուցանելուն համար. յիշեալ ցուցակը կարդացող Ազգակիցք տեսնելով որ՝ տեսուչ մը ընկերութեան անդամակցութենէ հանուեր է, կրնան պատուոյս գէմ անվայել և անտեղի խորհրդածութիւններ ու կասկածներ ունենալ. ուրեմն՝ թէ այսպիսի անպատշաճութիւններուն և թէ ասոնցմէ յառաջ եկող հետեւանքներուն առաջը առնելու սիրոյն համար միայն կ՝ըստիպուիմ ազաչելու արդարատեր ընկերութիւնը որ ինձ իր անդամակցութենէ հանելուն պատճառը՝ իր անկողմնատեր գրչովը մինչեւ երկու շաբաթ հրատարակելու բարեհաճի. իսկ ընդհակառակն՝ թէ որ ընկերութիւնը լռութեամբ պատասխանէ, նայն լռութիւնը յայտնի նշան է թէ արդարութիւնը չթողուր որ անտեղի պատճառանքներ առաջարկուին իմ անմեղութեանս ազատագրելու համար։

Սերովբէ Աշնաւորեան։

Ի Պոլիս 27 մարտ 1847։

ՕԱՆԱՕԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նոր գիւտ։ Մէկ Ֆռանսիզ մեքենագէտ մը մէկ տեսակ մը նաւ շինել հնարեց՝ ծովուն տակէն ճամբայ ընելու համար. և այս նաւովս այս կերպով երկար ատեն ճամբորդութիւն կրնայ ըլլալ եղեր։ Աստր փորձը պիտի ընէ այս գիւտս գտնողը, Ֆռանսայի ծովեզերեայ քաղաքներուն մէկէն ճամբայ ելլելով, և ծովուն տակէն Ինկիլթերա երթալով։

Թէ որ յիրաւի ասանկ գիւտ մը գտնուած է նէ՝ ծովային պատերազմը շատ վտանգաւոր կ՝ըլլայ. ծովապետը ծովուն երեսն ու երկինքին երեսը պիտի գիտէր առաջ, թշնամիին ընթացքն ու օգոյն որպիսութիւնը հասկընալու համար. հիմա ծովուն տակն ալ քննելու է անդադար. ջըլայ որ թշնամիի նաւ մը յանկարծակի ծովուն տակէն վեր ելլէ. ուրուն ձեռքէն փախչիլը շատ դժուար է։ Ասանկ բաներն են աշխարհքիս խաղաղութիւնը ապահովողները։ Մարդիկ ոքան կրթեալ ըլլան, ոքան իրաւունք ճանչնան, ոքան մարդասիրութեան մէջ վարժուած ըլլան նէ, միշտ զկրենք ուժով և իրենց թշնամին տակը գտանելուն պէս ամէն իրաւունք ոքի տակ առնելու պատրաստ են. իրաւունքը պաշտպանելու համար ուժ պէտք է. և աշխարհքիս զօրաւոր կառավարողը չէ՞ թէ իրաւասիրութիւնը՝ այլ վախն է։

— Աղէքսանդրիոն։ Ֆռանսայի Սենդ օպան տեղը մէկ կրտրիճ երկրագործ մը՝ վաճառանոցը ցորեն կը բերէ և կը հարցընէ թէ ցորենը այսօր քանիի կ՝առնուի կը ծախուի կոր։ Կ՝ըսեն, եօթն ֆռանք ուկէս։ Քիչ քիչ առնողներուն համար որ ազքատ են՝ այդ գինը շատ է կ՝ըսէ. իմ ցորենս վեց ֆռանքի կ՝ուտամ. ով կ՝ուզէ։ Հարկ չէ ըսել որ նայն հեռայն մարդուն ցորենը ստակի փոխվեցաւ. թէպէտ ծախողը միայն քիչ ուզողներուն կ՝ուտար։ Ողորմութիւն տալու աղնիւ մէկ տեսակն է ասիկայ, որ

[1] Բաքուի տարածութիւնը մեր ընթերցողաց համար ալ յետագայ թիւերուն մէջերուն մէջ բանասիրական կերպով կը հրատարակենք։

ԱՖՐԻԿԷ։ Այս երկրէս առնուած լուրերը մինչեւ դեկտեմբեր 5 կը հասնին. և ասոնց նայելով կ՝երեւի որ, շատ չանցնիր այս դատաստիս մէջ կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ։ Գաֆիրերը գրեթէ ամէնն ալ հնազանդութեան տակ կը մնանին կոր։ Կայ.բա երկրին մէկ մասը Ինկիլեզի իշխանութեան տակ պիտի մնանէ. և Ինկիլեզները Բէչ գետին բերանէն մինչեւ աղբիւրը գտնուած երկիրներուն պիտի տիրեն։

ՈՎԿԻԱՆԻԱ։ Սենոմիչ կղզիներուն թագաւորը իր թագաւորութեանը համար սահմանագրական կառավարութեան օրէնքները ընդունեց. որ տակաւին Եւրոպայի շատ թագաւորներ չեն ընդունած. և Ֆռանսա ալ դեսպան խրկեց Պ. Լամ Լուարա հարուստ վաճառականը, որ առաջուց ալ Ֆռանսայի հետ առուտուր ունէր։

ԱՅԳԱՅԻՆ

Թիւ 23 լրագրովնիս իմացուցած էինք որ Պիլկիական աշխարհի հայազգի բնակիչներուն մէջ լուսաւորութիւն մտցուներու համար Ռուբինեանց անուն ընկերութիւն մը հաստատեցաւ ազգասէր Մատթէոս սրբազան պատրիարքի ջանիւրը. հիմա ուրախ սրտիւ կ՝իմացուցնենք մեր յարգի ընթերցողներուն որ այս ընկերութիւնը իւր շատ առաջ երթալուն յայս կուսաց մեզի, որովհետեւ օր աւուր իւր բաժանորդներուն թիւը կ՝եւելնայ և արդէն քանի մը տեղ դպրոցներ ալ բացեր են թէ արու ազգայ և թէ աղջկանց. մանաւանդ Միքայէլ սրբազան Կաթուղիկոս հայրերնիս ալ մեծ խնամք՝ և հոգ կը տանի կոր իւր հոգեւոր իշխանութիւնը ներքեւը գտնուող սրդուց կրթութիւնը որուն վրայ են Օէյթունի մէջ երեք տարիէ ի վեր հաստատուած մէկ քանի դպրոցները որոնց ամէն մասամբ տեսչութիւն ալ ակնեցի գիտնական Յօհաննէս վարդապետին յանձնուած ըլլալով՝ այն տեղէն նոր հոս եկող հաւատարիմ անձինքներէ ստուգեցինք որ այն դպրոցներուն մէջ արդէն երեսունի չափ ալ քերականութիւնը կատարեալ սորվող աշակերտներ կը գտնուին եղեր։

Հանգուցեալ ազգասէր Լուսաւորչեան Պետրոս ամիրայի փափաքը միշտ այն էր որ ազգը ամէն տեղ դպրոցներ ունենայ, անոնց միջոցաւը լուսաւորուի՝ երջանկանայ. ուստի անոր հարազատ ժառանգները լսելնուն պէս Ռուբինեանց ընկերութեան հաստատուիլը խսկոյն Պոլիս անոր գանձապետ կարգուող արդար Աբրահամ Մանուկ աղային վրայ հաղար ղուռուշ խաւրեր են յիշեալ ընկերութեան նպաստամատոյց ըլլալու համար։ Կը յուսամք որ ասանկ ամենահարկաւոր ընկերութեան մը բաժանորդ գըրուելու դեռ շատ փափաքողներ կան ազգիս մէջ։

— Երբեմն երբեմն կը լսէինք որ Ռուսաստանի մէջ գտնուող հայազգի երիտասարդներուն շատը մայրենի գեղեցիկ լեզուներն երեսէ ձգելով ռուսերէնին մինակ յարգութիւն տալու սկսած են և այս լեզուով իրարու հետ խօսելը փառք մը համարած են իրենց։ Այս սովորութիւնը կամ լաւ եւս ըսել այս մոլութիւնը բոլոր Ռուսաստանի հայոց մէջ տարածելով օր մըն ալ հայերէնը գլխովին մէջերնուն վերնալուն երկիւղը արդարև պատեր էր սրտերնիս և մեծ ցաւ եղած էր մեզի այս բանը։ Այլ քիչ քիչ երկիւղիս կը փարատի կոր քանի որ կը լսեմք Ներսէս Սրբազան Թահանայապետին անխոնջ աշխատութիւնը բանեցուցած կերպ կերպ միջոցները հայերէն լեզուին ծաղկուելուն համար թէ գրաբար և թէ աշխարհաբար։ Սրբազանին այս ազգասիրական դիտաւորութեանը կը տեսնամք որ միշտ կ՝օգնէ նաև Տփխիսու Կովկաս անուն հայերէն պատուական օրաթերթը թէ իւր լեզուն օր աւուր գեղեցկացուցանելով՝ թէ հայերէնի սէր ձգող հայազգի ուսումնասէր երիտասարդներուն յարգը առուելագոյն ճանչնալով, ինչպէս որ տարուս եօթներորդ թիւը մեծ ուրախութիւն կը ցընուցնէ արժանապատիւ պարօն Դաւիթ Յարութիւնեան Ռօսոմէան հայազգի գիտնական երիտասարդին հայերէնի հետեւելուն և կատարեալ սորվելուն այս լեզուն, թէև՝ ի մանկութենէ անտի Ռուս դպրոցներու մէջ անցուցեր է իւր ժամանակը բժշկականութիւն սորվելու համար։

Ահա Կովկասի խօսքերը այն երիտասարդին վրայ։

«Տփխիսեցի հայազգի Դաւիթ Յարութիւնեան Ռօսոմէան զինի ուսանելոյ ստացեն Հայ և Ռուս լեզուաց՝ դիմեալ ի մայրաքաղաքն Մոսկով եմուտ յարքունի համալսարանն բժշկականութեան, ուր կրթեալ ընտիր յայն կենցաղօգուտ արհեստքաջ հանդիսացաւ յընդհանրական հարցաքննութեան, վասն որոյ արժանացեալ ստոյիճանի համաձայն իւրում կոչման ի 1841 ամի վերադարձաւ

յիւր հայրենիս և կարգեցաւ նահանգական բժիշկ ի Բաքու։ Այս հայրենասէր երիտասարդ անմոռաց պահեալ ի մտի զհայրենի բարբառ իւր և զդպրութիւն (զոր ոմանք յերիտասարդաց յարելոց յայլ ազգս իւրեք պաշտօնիս ամօթ համարին) հանապազօր ցանկայ ընթերցանութեամբ զանազան մատենից կատարելագործել զինքն ի դիտութեան իւրում հայրենի բարբառոյ։ Եւ ահա յայտնցոյց ոյնմ՝ մէջ յաղթեալ ի բազում զբաղանաց իւրոց, զոր կուռեալ է ի վերայ նորա բժշկական պաշտօն իւր՝ մանրախոյզ հետազօտութեամբ գրեալ զանազանութիւն Բաքուայ քաղաքի առաքեալ է առ մեզ հրատարակել զայն ի ձեռն լրագրոյս[1]։ Ընդ այսպիսի վաստակ ազնուական բժշկին Ռօսոմէան բերկրեալ մեր ի սիրտ և ի հոգի հրատարակել արժան դատեցաք զայն, ըստ օրինակի օգտակար յօդուածոց հայրենասէր Սամուէլ բժշկի Բատամեան Տըփխիսեցւոյ, հրատարակելոց ի մէնք, յուսալով թէ և այլ համազգի ատաղձանաւորք մեր հետեւելով շաւղաց սոցա, փայթ կալցին հետեւիլ ընթերցանութեան և գրութեան հայրենի լեզուի իւրեանց, դիտելով հաւատեաւ թէ «որ անարգէ զհայրենի իւր բարբառ, զազգն ողջոյն անարգէ, և որ զազգն անարգէ՝ արժանի է ամենայն անարգանաց»։

Բանի որ Սրբազան Թահանայապետիս կ՝աշխատի որ հայերէնը օր աւուր սիրելի ընէ իւր ազգին, և յիշեալ ազգասէր օրագիրն ալ անոր աշխատակից կ՝ըլլայ. ասով անտարակոյս Ռուսաստանի հայոց մէջ շատ չերթար հայերէն չգիտցող մարդ չի գտնուիր։

— Մեր յարգի բարեկամներէն մէկը հետեւեալ նամակս հրատարակել աղաչեց լրագրոյս միջոցաւը։

«Յարգամիտ և արժանապատիւ տեարք։

«Աղդօգուտ և արժանայարգ Համազգեաց ընկերութեան մարտ 22 թուականին հանած տարեկան ցուցակին մէջ կը կարդացուի թէ՝ Տէրտէր Ս. Ամատունը 1847 մարտի մէջէն էրէբունիներուն հանդէս էր անդամագրուինէն. բայց ինչ պատճառով հանած ըլլալը ամենեւին չծանուցանելուն համար. յիշեալ ցուցակը կարդացող Ազգակիցք տեսնելով որ՝ տեսուչ մը ընկերութեան անդամակցութենէ հանուեր է, կրնան պատուոյս գէմ անվայել և անտեղի խորհրդածութիւններ ու կասկածներ ունենալ. ուրեմն՝ թէ այսպիսի անպատշաճութիւններուն և թէ ասոնցմէ յառաջ եկող հետեւանքներուն առաջը առնելու սիրոյն համար միայն կ՝ըստիպուիմ ազաչելու արդարատեր ընկերութիւնը որ ինձ իր անդամակցութենէ հանելուն պատճառը՝ իր անկողմնատեր գրչովը մինչեւ երկու շաբաթ հրատարակելու բարեհաճի. իսկ ընդհակառակն՝ թէ որ ընկերութիւնը լռութեամբ պատասխանէ, նայն լռութիւնը յայտնի նշան է թէ արդարութիւնը չթողուր որ անտեղի պատճառանքներ առաջարկուին իմ անմեղութեանս ազատագրելու համար։

Սերովբէ Աշնաւորեան։

Ի Պոլիս 27 մարտ 1847։

ՕԱՆԱՕԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նոր գիւտ։ Մէկ Ֆռանսիզ մեքենագէտ մը մէկ տեսակ մը նաւ շինել հնարեց՝ ծովուն տակէն ճամբայ ընելու համար. և այս նաւովս այս կերպով երկար ատեն ճամբորդութիւն կրնայ ըլլալ եղեր։ Աստր փորձը պիտի ընէ այս գիւտս գտնողը, Ֆռանսայի ծովեզերեայ քաղաքներուն մէկէն ճամբայ ելլելով, և ծովուն տակէն Ինկիլթերա երթալով։

Թէ որ յիրաւի ասանկ գիւտ մը գտնուած է նէ՝ ծովային պատերազմը շատ վտանգաւոր կ՝ըլլայ. ծովապետը ծովուն երեսն ու երկինքին երեսը պիտի գիտէր առաջ, թշնամիին ընթացքն ու օգոյն որպիսութիւնը հասկընալու համար. հիմա ծովուն տակն ալ քննելու է անդադար. ջըլայ որ թշնամիի նաւ մը յանկարծակի ծովուն տակէն վեր ելլէ. ուրուն ձեռքէն փախչիլը շատ դժուար է։ Ասանկ բաներն են աշխարհքիս խաղաղութիւնը ապահովողները։ Մարդիկ ոքան կրթեալ ըլլան, ոքան իրաւունք ճանչնան, ոքան մարդասիրութեան մէջ վարժուած ըլլան նէ, միշտ զկրենք ուժով և իրենց թշնամին տակը գտանելուն պէս ամէն իրաւունք ոքի տակ առնելու պատրաստ են. իրաւունքը պաշտպանելու համար ուժ պէտք է. և աշխարհքիս զօրաւոր կառավարողը չէ՞ թէ իրաւասիրութիւնը՝ այլ վախն է։

— Աղէքսանդրիոն։ Ֆռանսայի Սենդ օպան տեղը մէկ կրտրիճ երկրագործ մը՝ վաճառանոցը ցորեն կը բերէ և կը հարցընէ թէ ցորենը այսօր քանիի կ՝առնուի կը ծախուի կոր։ Կ՝ըսեն, եօթն ֆռանք ուկէս։ Քիչ քիչ առնողներուն համար որ ազքատ են՝ այդ գինը շատ է կ՝ըսէ. իմ ցորենս վեց ֆռանքի կ՝ուտամ. ով կ՝ուզէ։ Հարկ չէ ըսել որ նայն հեռայն մարդուն ցորենը ստակի փոխվեցաւ. թէպէտ ծախողը միայն քիչ ուզողներուն կ՝ուտար։ Ողորմութիւն տալու աղնիւ մէկ տեսակն է ասիկայ, որ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՌԱՎՈՏՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿԻ

ՈՎՍԵՓՈՎԱԳԱՆՈՎԻ

Ի ՏՊԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆՈՑ Վ

Ծ. Ա. ՊԱՐՈՆՅԱՆ — ՊԱՏՄԱ Ի ԵՎԻՆՈՒ

Ա. Ընդհանուր փաստերի մասին մեր հիմնական հարցերը։ Ինչպես գիտենք, Ինչպես գիտենք, Ինչպես գիտենք,